

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Autoreferát disertační práce/ Ph.D. Synopsis

**BOJ O PRÁVO NA MĚSTO: ALTERNATIVNÍ PROSTORY
V POST-SOCIALISTICKÉ PRAZE**

STRUGGLE FOR THE RIGHT TO THE CITY: ALTERNATIVE SPACES IN POST-
SOCIALIST PRAGUE

RNDr. Michaela Pixová

Školitel: Doc. RNDr. Luděk Sýkora, Ph.D.

Praha 2012

Obsah

Abstrakt	3
Úvod	4
Struktura	8
Závěr	10
Abstract	14
Introduction	15
Structure	19
Conclusion	21
Literatura / References	25
Životopis / curriculum vitae	33
Publikace / Selected publications	34

Abstrakt

Disertační práce se zabývá prostory postsocialistické Prahy, jež se vymykají hegemonii kapitalistických sociálních a prostorových vztahů a poskytují alternativní prostory pro neziskové umění a aktivity zdola využívané a provozované studenty, umělci a kreativními spolky, alternativními subkulturami či nevládními organizacemi. Autorka představuje 14 případových studií zabývajících se těmito prostory, jejichž existence je ve městě ohrožena. S odkazem na marxistickou urbánní teorii a na koncept *right to the city* (*právo na město*) kriticky zkoumá sociální struktury založené na současném socioekonomickém modelu z hlediska jejich demokratičnosti a interpretuje způsob, jímž imperativ akumulace kapitálu kombinovaný s vlivy totalitární minulosti brání rozvoji otevřené demokracie a občanské společnosti, stejně jako vytvoření pestrého, živého, progresivního a sociálně inkluzivního městského prostředí.

Empirická část disertační práce ukazuje hlavní rysy utváření a fungování alternativních prostorů během měnícího se politickoekonomického kontextu a detailně popisuje alternativní prostory, které v Praze existovaly na počátku 21. století. Tyto prostory autorka diskutuje ve vztahu ke dvěma odlišným režimům, které v české společnosti existovaly před a po Sametové revoluci z roku 1989. Hodnotí tyto prostory z hlediska jejich odlišnosti od západních měst vzhledem k jejich vztahu k městskému rozvoji, gentifikaci a vysídlování původních obyvatel; ve vztahu k městské politice v Praze a jejím oficiálním strategiím; a prizmatem postoje uživatelů prostorů k prosazování svého *práva na město*.

Na základě kritického přezkoumání situace pražských alternativních prostorů autorka dochází k závěru, že dogmatické pojetí neoliberálního kapitalismu nahradilo v české společnosti minulý totalitní režim novou ideologií, jež důmyslně eliminuje a marginalizuje prostory a činnosti, které negenerují ekonomický zisk. Tato skutečnost je představena jako příznak toho, že v Česku dosud nedošlo k vytvoření otevřené demokracie a tolerantní pluralitní městské společnosti. Podle autorky právě alternativní prostory mají potenciál přispět k zlepšení městského i společenského prostředí v Praze i v celém Česku.

Úvod

Má disertační práce mapuje a zkoumá alternativní prostory v Praze, hlavním městě Česka. Alternativními prostory nazývám lokality, které nabízí alternativu vůči hegemonnímu komerčnímu využití a jsou převážně využívány pro neziskovou kulturu a aktivity mládeže, alternativních subkultur, umělců, nevládních organizací a občanských sdružení. Tito uživatelé často mívají potřeby a tužby, které nemohou být uspokojeny v rámci mainstreamové společnosti nebo naplněny v rámci běžně dostupných prostor podléhajících konvenčnímu systému ekonomické a sociální regulace. V důsledku tak musí vytvářet alternativní prostory v zanedbaných residuálních lokalitách, opuštěných budovách či v jiných oblastech, o které mainstreamová společnost nemá zájem, a využívat prostor alternativními způsoby, jež se často vymykají pravidlům prostorové organizace definované kapitalistickými tržními silami a vzpírají se konvenčním společenským normám z hlediska své legality, politiky, vzhledu či jiných nedominantních aspektů.

O takových prostorech toho dosud není mnoho známo z hlediska geografie města v postsocialistickém kontextu. Má disertace sleduje vývoj těchto prostor v kontextu fundamentálních politických a ekonomických transformací započatých pádem komunismu v roce 1989 a pokročilé neoliberální restrukturační společnosti zachycené průběhem ekonomické krize. Popisují případ Prahy v rámci vývoje alternativních prostor a jejich pozice v městském prostoru a ve vztahu ke zbytku společnosti a politice. Diskutují také skutečnost, že v kontextu transformující se společnosti jsou prostory pro alternativní, místní a okrajové kultury a aktivity klíčové pro rozvoj demokratického a sociálně spravedlivého městského prostředí, a proto hrají důležitou roli pro existenci a upevnění dobře fungující demokracie, jejíž součástí je i dobře rozvinutá občanská společnost a vymahatelná lidská práva. Tyto prostory mají potenciál vytvářet živější a pro život příjemnější městská prostředí a oblasti kreativity, inovací a pokroku. Mým cílem je upozornit na skutečnost, že navzdory své očividné prospěšnosti jsou alternativní prostory zranitelné vůči silám městského rozvoje a politickému tlaku usilujícímu o jejich eliminaci.

Proč potřebujeme alternativní prostory?

V demokratických společnostech je existence alternativních prostor oprávněná a legitimní. Přesto jsou tyto prostory ve většině zemí světa omezované tržními silami, národními právními

systémy a celkovou neochotou autorit akceptovat cokoliv, co existuje mimo rámec úzce vymezených standardů mainstreamové společnosti. Z tohoto důvodu soudobé právní rámce nezohledňují znevýhodněné a nekonformní skupiny lidí jež si prostory pro své potřeby zajišťují nejrůznějšími způsoby, porušujícími a zpochybňujícími konvence vymezené společenskou strukturou a jejími společenskými normami. Dominantní řád nevíta schopnost těchto skupin zajišťovat své potřeby nezávisle na formálních sítích společenského zabezpečení, naopak, jejich praxi vnímá jako abnormální či deviantní, a tudíž také jako neoficiální, nepatřičnou či nelegální a trestuhodnou. Z důvodu tohoto antagonistického vztahu s mainstreamovou společností se alternativní prostory a jejich uživatelé v rámci společnosti a městského prostoru nachází v pozici, která je nerovná, nejistá, pomíjivá a neustále se proměňující v času a prostoru. Avšak s vzrůstajícími nerovnostmi a ubývajícím jistotami ve společnosti, kombinovanými s expanzí standardizovaných městských prostředí, je nutné, abychom těmto prostorům lépe porozuměli. V zájmu inklusivní a demokratické povahy naší společnosti, stejně jako živosti, pestrosti a pokrokovosti našich měst je nanejvýše důležité vytvořit politiku a diskurz, které uvítají nové alternativní formy vznikající v prostředí našich měst a činící naše města více obyvatelnými a udržitelnými.

Výzkum alternativních prostor v postsocialistické Praze.

Coby výzkumné téma se alternativní prostory a alternativní způsoby využití prostoru vyskytovaly především v západoevropských a severoamerických zemích. Většina výzkumu se soustředila na jejich vztah k gentifikaci, městské obnově, a rozvoji (Smith 1996; Zukin 1998, 2010; Florida 2002; Ley 1996, 2003), jejich vztah k bydlení (Kearns 1979; Basu 1988), noční ekonomice (Chatterton and Hollands 2003), politické rezistenci (Corr 1999; Chatterton and Hodkinson 2006; Hodkinson and Chatterton 2006) a také k městské politice a image města (Uitermark 2004; Pruijt 2004; Shaw 2006). Dosud nebylo řečeno nic o alternativních prostorech a alternativním využívání prostoru v postsocialistických městech, v nichž nerovnosti spočívající v kapitalistické společnosti produkují alternativní prostory v kontextu prostředí ovlivněném odkazem socialistické minulosti. V Česku, zemi, která se transformuje ze své totalitní minulosti, a jejíž demokratické status quo i nadále volá po svém ospravedlnění, je velmi důležité, aby se alternativní prostory staly významnou součástí městského prostředí. Místo toho, aby podrobena silám trhu přežívaly na společenském okraji, je potřeba dosáhnout jejich uznání coby důležitého nástroje pro zlepšení a posílení občanské společnosti, sociálního kapitálu a sociální inkluze. Tím, že tyto prostory nebudou potlačovány a kriminalizovány, má nový režim možnost se distancovat od bývalého totalitního režimu,

který potlačoval veškeré projevy volnomyšlenkářství a hodnot odporujících hodnotám vládnoucí strany. Bývalý režim se zejména obával alternativní kultury disentu, tzv. *undergroundu*, která nakonec do velké míry přispěla k jeho pádu. Z tohoto důvodu by měly být alternativní kultury vnímány jako důležitý nástroj demokratizace. Vždyť právě první prezident Československa po demokratizaci, Václav Havel, byl důležitým členem *undergroundu*.

Realita v naší společnosti je nicméně v důsledku prohlubujících se dopadů neoliberální restrukturalizace poněkud odlišná. V rychle se rozvíjející postsocialistické Praze vzniká v důsledku boje o prostor a komerčního rozvoje nemovitostí tlak na alternativní prostory, který tyto prostory přetváří, vytlačuje či ničí. Na druhou stranu, stejně jako dění v Praze vytlačuje prostory pro alternativní kulturu a aktivity z města, zároveň pro ně i vytváří novou niku, jež umožňuje jejich pomějnou existenci, avšak stále dál od městského centra a případných uživatelů. Velké plochy nezastavěných a zdevastovaných nemovitostí v bývalých průmyslových oblastech na okrajích vnitřního města, u nichž byl očekáván vzrůst ceny pozemků, se staly předmětem přestaveb a spekulací. Během ekonomické krize a následné stagnace výstavby několika volných prostor v rámci těchto rozvojových ploch byly legálně využívány hrstkou kulturních a uměleckých projektů (*Trafačka* a *Hala C* v Libni, *Karlín Studios* v Karlíně, *Bubenská* v Holešovicích, *MeetFactory* na Smíchově), jejichž uživatelé museli souhlasit se svým odchodem v případě přestavby či demolice jimi okupovaných prostor. Mezitím se jiné skupiny pokusily použitím různých legálních a semi-legálních metod o obsazení několika prázdných a ladem ležících nemovitostí v různých částech města. Tyto pokusy byly násilně potlačeny policií.

Mění se výskyt alternativních prostor v Praze je odrazem situace na místním trhu s nemovitostmi, místní politiky, společenského a kulturního klima a také celkové globální ekonomiky. Zejména na zisk se orientující aktéři na trhu a městští politici v Praze nejsou hodnotám mimo mainstream nakloněni, a tudíž o ně nijak nepečují. Na druhou stranu jejich protějškové v Severní Americe a západní Evropě již kulturní a společenský potenciál alternativních prostor poznali, a tudíž zneužívají schopnosti uživatelů těchto prostor být průkopníky gentrifikace v nových městských oblastech. Role alternativních prostor coby pionýrů gentrifikace je dvojznačná, neboť jejich výskyt usnadňuje rozvoj, který se následně obrátí proti nim a nutí je místo opustit. Náznaky těchto procesů existují také v Praze, ale jsou odlišné v důsledku pozůstatků socialistického města, k nimž patří odlišná sociálně-prostorová stratifikace, specifická majetková struktura ovlivněná předchozím státním vlastnictvím, a

specifické politiky vykonávané politiky v průběhu transformace (Badyina and Golubchikov 2005, Feldman 2000, Reimann 1997, Sýkora 2005).

Struktura

Část 1 v mé disertaci definuje prostory, které nazývám alternativními. V této části vysvětluji relevanci těchto prostor v naší společnosti a v akademickém výzkumu. Část 2 se věnuje kritické perspektivě, kterou používám pro zhodnocení současné situace alternativních prostor v Praze. Tato perspektiva je inspirovaná marxistickými teoriemi, které se velmi dobře hodí k vysvětlení a kritickému rozboru stinných stránek kapitalistické hegemonie. Tyto teorie jsou představeny v kapitole č. 2.1. V kapitole č. 2.2 načrtávám různé kategorie alternativních prostor na základě způsobu, kterým se tyto prostory odchylojí od společenských standardů, a podle jejich účelu. Navrhuji také metodu pro zhodnocení různých typů alternativních prostor na základě míry jejich odchýlení od mainstreamové společnosti. Abych dokázala, že je pozice alternativních prostor a jejich uživatelů v rámci postsocialistického městského prostředí nerovná, a zároveň se kriticky pozastavila nad restrukturační městského prostředí ovlivněného rychle se měnícími politickými a ekonomickými kontexty, věnuji kapitolu č. 2.3 teoretickému konceptu *právo na město* (*right to the city*), které ospravedlňuje nárok lidí na rovný přístup k městu a jeho zdrojům, stejně jako jejich nárok přetvářet město a městský život v něm.

Část 3 se věnuje metodologii použité v mém výzkumu; používám kvalitativní metody, zejména etnografický terénní výzkum, a tudíž se rovněž zabývám vztahem sebe jako výzkumníka ke zkoumané problematice. Část 4 diskutuje alternativní prostory v Praze v kontextu fundamentální změny politického a ekonomického systému země během posledních několika dekad, počínaje hlavními rysy alternativních prostor a prostorového využití během totalitní vlády, pokračuje výskytem nových alternativních fenoménů během postsocialistické transformace země a konče představením alternativních prostor během konsolidace neoliberálního státu. Část 5, 6 a 7 představují jádro empirické části – případové studie současných alternativních prostor v Praze. V nejdůležitější Části 7 hodnotím zkoumané alternativní prostory a způsoby využití prostoru v čtyřech různých kontextech. Nejprve srovnávám současnou situaci alternativních prostor v Praze s jejich situací během bývalé totalitní vlády. Použitím této perspektivy chci demonstrovat, že česká společnost nemůže být považována za skutečně demokratickou, pokud se ne-mainstreamové jevy nestanou její plnoprávnou součástí. Za druhé budu diskutovat způsob, kterým různé alternativní skupiny v Praze uplatňují své *právo na město* pomocí kritického zhodnocení jimi užívané praxe v získávání alternativních prostor. Třetí kontext zkoumá pražské alternativní prostory ve vztahu

k městskému rozvoji a gentrifikaci a srovnává postsocialistické praktiky s těmi, kterých je využíváno v západních kapitalistických zemích. Poslední hodnocení odhaluje současný přístup politik k pražským alternativním prostorům. Diskutuji tyto politiky ve vztahu k oficiálním dokumentům hlavního města Prahy – Strategickému plánu a Koncepti kulturní politiky. Hlavním cílem této části hodnocení je načrtnout některá zlepšení současných politik, v jejichž důsledku by město uznalo a ocenilo důležitost alternativních prostor a zajistilo jim méně pomíjivou a bezpečnější existenci v Praze. Celá disertace je uzavřena v Části 8.

Závěr

Má disertace proniká do sféry města Prahy, o které toho dosud není mnoho známo – jde o prostory, které se vymykají hegemonii kapitalistických prostorových vztahů a poskytují útočiště alternativním kulturám, jež buď pohrdají životem v kapitalismu jako takovým, anebo hledají prostory, v nichž by mohly realizovat své specifické potřeby, které nemohou být uspokojeny v rámci mainstreamové společnosti. S odkazem na marxistickou urbánní teorii jsem vysvětlila způsob, kterým kapitalismem poháněné městské procesy přeměňují města v místa vhodná především pro ekonomický růst a omezující možnost lidí uspokojovat široké spektrum svých potřeb, včetně potřeby vytvářet živoucí, různorodá a obyvatelná městská prostředí. Pomocí konceptu *práva na město* (*right to the city*) bylo ukázáno, že ve skutečně otevřené a demokratické společnosti mají lidé právo povstat proti městu řízenému kapitalistickými silami a přetvořit jej v místo, v němž jsou základní potřeby a důstojnost všech členů společnosti upřednostňovány před zájmy politických a ekonomických elit. Má disertace jasně ukazuje důležitost lidské schopnosti využívat představitivosti k překonání konvenční kapitalistické racionalizace městského prostoru pomocí nových alternativ a skrze obývání a využívání alternativních prostorů.

Těžíc z Mertonovy teorie sociální deviace jsem rozdělila alternativní prostory do několika kategorií na základě způsobu, jakým se odchyľují od zavedených společenských standardů; poté jsem vytvořila svou vlastní kategorizaci alternativních prostorů na základě jejich účelu, kde hlavní dělicí linie odlišovala prostory využívané lidmi za účelem vlastního přežití a prostory, které lidi využívají dobrovolně. Navrhla jsem také kategorizaci alternativních prostorů na základě míry jejich odchylky od právního řádu dominantní společnosti a od hlavní hybné síly společnosti, založené na systému akumulace kapitálu. Prostory, které jsou autonomní a ilegální, vykazují nejvyšší míru odchýlení od standardní společnosti, zatímco prostory legální a včleněné do systému akumulace kapitálu splývají s mainstreamem. Tento typ kategorizace byl později použit k odlišení případových studií prostorů v Praze.

V Části 4 jsem poukázala na způsob, jakým se alternativní prostory v Praze vyvíjely v průběhu měnícího se historického kontextu Československa a Česka. Ukázala jsem proměňující se vlastnosti alternativních prostorů a demonstrovala skutečnost, že navzdory demokratizaci se v naší společnosti nadále vyskytují mnohé represivní praktiky zaměřené na

nedominantní jevy ve společnosti. Zatímco někdejší represí utiskovaní členové českého *undergroundu* jsou dnes oslavováni za své disidentské aktivity, jež napomohly zvrátit totalitní režim, oponenti nynějšího společenského řádu opět čelí represí, tentokrát představované novou totalitní verzí kapitalismu.

Alternativní prostory, které se v Praze vyskytovaly ve třech různých politicko-ekonomických kontextech jsem znázornila na třech mapách, z nichž lze interpretovat měnící se lokalizaci těchto prostorů ve městě. Před rokem 1989 se většina účastníků alternativních aktivit scházela v centrální části města. Transformační období po revoluci bylo anomální – koncentrace alternativních prostorů v centru města se rozšířila díky náhlé dostupnosti různých prostorů a díky krátkému mezidobí tolerance, nadšení a zmatku ve společnosti. Po přelomu tisíciletí vláda neoliberálního trhu začala ovlivňovat lokalizaci alternativních prostorů a odsoudila je k obývání zdevastovaných prostorů, které se momentálně nehodily pro akumulaci kapitálu, zejména na okraji historického jádra. Převládající tendencí je tyto prostory odsunovat stále dál prostřednictvím městského rozvoje nebo ničit podstatu aktivit odehrávajících se v těchto prostorech jejich postupnou komercializací. Snahou je také eliminovat rezistentní alternativní prostory, které otevřeně porušují společenské normy a právní systém, jenž upřednostňuje soukromé vlastnictví před zájmy společnosti. Mapa soudobých alternativních prostorů tak ukazuje množství rezistentních prostorů, které již přestaly existovat v průběhu poslední dekády.

Hlavní obsah empirické části mé disertace se soustředil na 14 případových studií vybraných alternativních prostorů, jež fungovaly v průběhu mého výzkumu. Soustředila jsem se pouze na prostory využívané pro politické a kulturní účely, nikoliv na prostory využívané pro účely přežití. Tyto prostory jsou využívány především mladými lidmi zaměřujícími se na kulturní produkci a aktivity zdola. Ukázala jsem, jakým způsobem se každý z prostorů odchyluje od mainstreamové společnosti, a to v rozsahu od legálních k nelegálním, a od inkorporovaných po autonomní. Zatímco všechny prostory pro alternativní kulturu a experimentování měly legální status a vzájemně se lišily zejména z hlediska svého vztahu ke komerci, rezistentní prostory se neustále pohybovaly po městě, posouvající se z ilegality do legality, a nakonec usilující o semi-legální kompromisy. Všechny prostory byly popsány a zhodnoceny z hlediska konceptu *práva na město*. Došla jsem k závěru, že z důvodu dogmatického pojetí každého režimu napříč československou a českou historií represe alternativních prostorů v Praze trvá i navzdory měnícímu se politicko-ekonomickému kontextu. Srovnala jsem alternativní způsoby využití prostoru rezistentními a kreativními uživateli a vysvětlila, proč squatteři odmítají nadvládu trhu nad prostorem a myšlenku nijak

nezpochybňovaného soukromého vlastnictví a proč studenti a členové uměleckých a kreativních skupin musí uspokojovat své specifické potřeby spoléháním se na skuliny v současném systému.

Srovnáním vztahu mezi městským rozvojem a alternativními prostory ve městech západních zemí jsem došla k závěru, že ekonomicky zneužitelný potenciál alternativních prostor dosud nebyl aktéry v městském rozvoji v Praze zcela odhalen. Alternativní prostory v Praze okupují místa v lokalitách, kde gentrifikace započala již před příchodem těchto prostorů, a jsou schopni přilákat lidi do neoblíbených částí města. Nicméně záměrem českých developerů není tyto alternativní prostory uchovat a využít k zvýšení atraktivnosti revitalizovaných oblastí. Na druhou stranu developeři uživatele alternativních prostor zneužívají jako správce a strážce budov, které dočasně není možné přestavět. Stejně jako alternativní prostory v západních městech jsou i alternativní prostory v Praze předem odsouzeny k zániku v důsledku pokračujících procesů přestavby. Z hlediska zejména městské politiky jsem zhodnotila alternativní prostory ve vztahu k pražským strategickým dokumentům; Koncepci kulturní politiky a Strategickému plánu hlavního města Prahy. Co se týče způsobu, kterým politici v reálu naplňují jimi deklarovaný závazek k podpoře širokého spektra neziskových a místních iniciativ, a oficiální závazek k zvyšování obyvatelnosti a inkusivity města, identifikovala jsem značnou neefektivnost a hrubá pochybení. Místní autority se oficiálními strategiemi neřídí, a často dokonce jednají proti nim vědomou destrukcí některých z nejúspěšnějších kulturních a místních projektů na základě jejich údajného odchýlení od mainstreamové společnosti. Načrtla jsem proto několik návrhů k zlepšení současných politik ve vztahu k alternativním prostorům; je důležité zajistit lepší a lépe vymahatelné využití ladem ležících nemovitostí, zejména v centrálních částech města. Takové nemovitosti by se mohly stát inklusivními prostory plnicími sociální funkce. Zároveň je potřeba před destrukcí a zánikem ochránit existující alternativní prostory. Legislativně by měla být zajištěna podstatnější podpora alternativních prostorů soukromým sektorem, kupř. zavedením různých pobídek pro společnosti, které podporují neziskový sektor. Je nutné, aby byl současný systém veřejného financování transparentnější, efektivnější a méně diskriminující a nekonzistentní. Spravedlivější a efektivnější redistribuce veřejných prostředků by mohla být zajištěna vytvořením informační databáze, pomocí níž by se sledoval způsob, jakým jsou veřejné prostředky určené k podpoře kultury využívány. Z mainstreamové perspektivy pak lze doporučit, aby místní autority začaly pracovat s image Prahy jako kreativního města, a tím rozšířili a obohatili turistickou nabídku s pomocí vytvoření liberálního, progresivního, kreativního a společensky inklusivního města, plného

současného umění, nových kulturních trendů a spontánních aktivit různých místních iniciativ. Tímto způsobem se můžeme také přiblížit k některým cílům, kterých lidé v Česku chtěli dosáhnout prostřednictvím Sametové revoluce z roku 1989, a konečně tak dosáhnout vytvoření skutečné občanské společnosti, která se identifikuje se svým městem a která se angažuje ve veřejném prostoru a životě.

Abstract

The dissertation focuses on spaces in post-socialist Prague which transcend the hegemony of capitalist social and spatial relations and provide alternative spaces for non-profit culture and grassroots activities used and operated by students, artistic and creative communities, alternative subcultures, and NGOs. The author presents 14 case studies focused on these spaces, whose existence in the city is threatened. Referring to Marxian urban theory and the concept of the *right to the city*, the author critically investigates the democratic character of the social structures which are based on the contemporary socioeconomic model, and interprets the way in which the imperative of capital-accumulation, combined with the legacies of the totalitarian past, constrain the development of open democracy and civil society, and the creation of diverse, vibrant, progressive, and socially inclusive urban environments.

The empirical part of the dissertation outlines the process of creating and operating alternative spaces in Prague during a changing political-economic context, and describes in detail, alternative spaces that existed in Prague in the early 21st century. The author discusses these spaces in relation to two different regimes, which existed in Czech society before and after the Velvet Revolution in 1989. She evaluates these spaces in light of the way they differ from Western cities in regards to their relationship to urban development, gentrification and displacement; in connection with Prague's municipal politics and its official strategies; and from the perspective of their users' attitudes towards enforcing their *right to the city*.

Based on a critical scrutiny of the situation of alternative spaces in Prague the author is concluding that through dogmatically embracing neoliberal capitalism Czech society has replaced the former totalitarian regime with a new ideology, which ingeniously eliminates and marginalizes spaces and activities that don't generate economic profit. This fact is presented as a sign that open democracy and a tolerant pluralist society have not yet been created in Czechia. According to the author, the alternative spaces have the potential to contribute to the improvement of the urban and social environment in Prague and in Czechia as a whole.

Introduction

My dissertation maps and investigates alternative spaces in Prague, the capital city of Czechia. By alternative spaces, I refer to locations that provide an alternative to hegemonic-commercial use and are predominantly utilized for non-profit youth culture and activities, alternative subcultures, artists, NGOs, and civil organizations. These users often have needs and desires that cannot be satisfied by the mainstream society, or fulfilled within commonly available spaces subject to the conventional system of economic and social regulation. As a result, they establish alternative spaces in derelict residual localities, abandoned buildings, or other areas that are not in demand by the mainstream society, and employ spatial practices that often transgress the rules of spatial organization defined by capitalistic market forces and stand out from the conventional societal norms in terms of their legality, politics, appearance, or other non-dominant aspects.

So far, little is known about these spaces from the perspective of urban geography in a post-socialist context. My dissertation deals with the development of these spaces in the context of fundamental political and economic transformations started by the fall of communism in 1989, as well as the more advanced phase of neoliberal restructuring of the society affected by an ongoing economic crisis. I am providing a narrative of Prague's case in terms of the evolution of alternative spaces and their position within urban space, and in relation to the rest of the society and politics. I also discuss the fact that, in the context of a transforming society, spaces which embed alternative, grassroots, and marginal cultures and activities are crucial for urban environments that are democratic and socially just, and therefore play an important role in the existence and consolidation of a well functioning democracy that includes a well developed civil society and enforceable human rights. These spaces have the potential to create more vibrant, livable and user friendly urban environments, as well as zones of creativity, innovations, and progress. My aim is to point out that despite their obvious societal benefit, alternative spaces in Prague are vulnerable to forces of urban development, as well as political pressure seeking their elimination.

Why we need alternative spaces?

In democratic societies, the existence of alternative spaces is justified and legitimate. However, in most countries of the world, such spaces are constrained by market forces, by national legal systems, and by a general reluctance on the part of authorities to allow for anything that exists beyond the narrowly delineated standards of the mainstream society. As a result, the current legal frameworks do not make provisions for the disadvantaged or non-conformist groups of people who secure spaces for their needs by employing various spatial practices that disobey and challenge conventions demarked by the structure of the society and its societal norms. Instead of embracing their ability to sustain themselves without relying on the formal networks of social security, the dominant order perceives their practices as abnormal or deviant and therefore also as unofficial, inappropriate or illegal and punishable. Due to this antagonistic relationship with the mainstream, the societal and spatial position of alternative spaces and their users is unequal, insecure, transient, and constantly shifting in space and time. However, with rising inequalities and diminishing securities in the society, alongside an expanding standardization of urban environments, it is necessary to increase our understanding of these spaces. In the interest of the inclusive and the democratic character of our society, as well as vibrancy, diversity and progressiveness of our cities, it is of utmost importance to create policies and discourses that embrace new alternative forms emerging in our urban environments, making our cities more viable and sustainable.

Researching alternative spaces in post-socialist Prague

As a research topic, alternative spaces and alternative spatial practices have been predominantly emerging in West European and North American countries. Most of the research has focused on their relation to gentrification, urban renewal and development (Smith 1996; Zukin 1998, 2010; Florida 2002; Ley 1996, 2003), their relation to housing (Kearns 1979; Basu 1988), night-time economy (Chatterton and Hollands 2003), political resistance (Corr 1999; Chatterton and Hodkinson 2006; Hodkinson and Chatterton 2006), as well as to urban policies and the image of the city (Uitermark 2004; Pruijt 2004; Shaw 2006). So far, nothing has been said about alternative spaces and alternative spatial practices in post-socialist cities, where the inequalities inherent in the capitalist society produce alternative spaces in the context of an environment affected by socialist legacies. In Czechia, a country transforming from its totalitarian past, where the democratic status quo is still calling for its justification, it is especially important that alternative spaces become an relevant constituent

of urban environment. Instead of surviving on the societal margins, succumbing to the forces of the market, they should be acknowledged as an important tool for the enhancement and strengthening of civil society, social capital, and social inclusion. By not suppressing or criminalizing non-mainstream spatial practices, culture or activities, the new regime has an opportunity to disavow the practices of the former totalitarian regime, which used to suppress all manifestation of free-thinking and values oppositional to the ones of the ruling party. Since the former regime particularly feared the dissenting alternative culture – the so called *underground* – which in the end largely contributed to the downfall of the former rule, alternative cultures should be seen as an important tool of democratization. After all, the first Czechoslovak president after democratization, Václav Havel, was an important member of the *underground*.

However, the reality in our society is quite different as it is increasingly affected by neoliberal restructuring. In the quickly developing post-socialist city of Prague, the struggle for space and commercial property development pushes on the appropriation, displacement, and destruction of established alternative spaces. On the other hand, as much as the course of events in Prague squeezes spaces for alternative culture and activities outside of the city, it also creates a new niche for their transient existence, albeit increasingly further from the city center and separated from potential users. Large plots of undeveloped and disinvested property in former industrial areas on the edges of the inner city, where the land was expected to rise in value, became subject to redevelopment and speculation. During the economic crisis, and concomitant development stagnation, several vacant spaces within these development areas were legally occupied by a handful of cultural and art projects (*Třafačka* and *Hala C* in Libeň, *Karlín Studios* in Karlín, *Bubenská* in Holešovice, *MeetFactory* in Smíchov), whose users had to agree with their displacement in case of the redevelopment, or the demolition of the spaces they were occupying. In the meantime, several attempts were made by other groups to occupy a number of vacant and idle properties in different parts of the city using various illegal and semi-legal methods. These attempts were violently suppressed by the police.

The shifting occurrence of alternative spaces in Prague reflects the situation in the local real-estate market, local politics, the societal and cultural climate, as well as the overall global economy. The predominantly profit-driven market actors and municipal politicians in Prague do not embrace non-mainstream values, and therefore fail to foster them. On the other hand their peers in North America and Western Europe have recognized the cultural and

societal potential of alternative spaces, and abuse the users of these spaces for their ability to pioneer new urban areas through gentrification. The role of alternative spaces as gentrification pioneers is ambiguous as their emergence facilitates development, which subsequently turns against them and pushes for their displacement. Notions of these processes exist also in Prague, although they are different due to the post-socialist legacies, such as the different socio-spatial stratification, a particular ownership structure affected by previous state ownership, and specific policies pursued by politicians during the course of transformation (Badyina and Golubchikov 2005, Feldman 2000, Reimann 1997, Sýkora 2005).

Structure

Part 1 of my dissertation defines spaces which I refer to as alternative. In this part I am explaining the relevancy of these spaces in our society and in the academic research. Part 2 is devoted to the critical perspective which I use for the evaluation of the current situation of alternative spaces in Prague. This perspective is inspired by Marxist theories, which are particularly efficient in explaining and challenging the downsides of the capitalist hegemony. These theories are introduced in chapter n. 2.1. In chapter n. 2.2 I outline different categories of alternative spaces based on the way they deviate from the societal standards and based on their purpose. I also draft a method of assessing the different types of alternative spaces based on their rate of deviance from the mainstream society. In order to document the unequal position of alternative spaces and their users within the urban space of a post-socialist city, as well as critically reflect on the restructuring of the urban environment affected by rapidly changing political and economic contexts, chapter n. 2.3 is devoted to the theoretical concept of the *right to the city*, which justifies people's right to have equal access to the city and its resources, as well as the right to transform the city and its urban life.

Part 3 is devoted to the methodological use in my research; I use qualitative methods, especially ethnographic fieldwork, and therefore, I also reflect on the relationship of me as a researcher to the study subject. Part 4 discusses alternative spaces in Prague in the context of fundamental changes to the political and economic system of the country during the past several decades, starting from the main characteristics of alternative spaces and spatial practices under the totalitarian rule, continuing with the emergence of new alternative phenomena during the country's post-socialist transformation, and ending with the introduction of alternative spaces in the consolidating neoliberal state. Parts 5, 6, and 7 constitute the main body of the empirical part – case studies of the contemporary alternative spaces in Prague. In Part 7, the most important section, I evaluate the alternative spaces and spatial practices that were researched, from four different perspectives. First, I will compare the contemporary situation of alternative spaces in Prague to their situation under the former totalitarian rule. By using this perspective, I want to demonstrate that Czech society cannot be regarded as truly democratic unless non-mainstream phenomena become a full-fledged constituent. Second, I will discuss the way various alternative groups in Prague enforce their *right to the city* by critically evaluating the practices which they employ in order to reclaim

their alternative spaces. The third perspective scrutinizes Prague's alternative spaces in relation to urban development and gentrification, and compares the post-socialist practices with those in western capitalist countries. The last evaluation reveals the current approach of the politics towards Prague's alternative spaces; I am discussing them in relation to the official documents of the capital city of Prague – its Strategic Plan and the Conception of Cultural Politics. The crucial aim of this part of evaluation is to outline some improvements to the current policies that would ensure the city's recognition and acknowledgement of the importance of alternative spaces, while securing them a less ephemeral and endangered existence in Prague. Afterwards, the whole dissertation is concluded in Part 8.

Conclusion

My dissertation brings an insight into a sphere of the city of Prague which so far only little is known about - the spaces that surpass the hegemony of capitalist spatial relations and provide a refuge for alternative cultures that either despise life under capitalism as such, or search for spaces that allow them to satisfy specific needs that cannot be satisfied within mainstream society. By referring to the Marxian urban theory, I explained the way capitalism driven urban processes turn cities into places which are mainly suited for economic growth and constrain people's ability to satisfy a multitude of their basic needs, including their need to create vibrant, diversified and livable urban environments. The concept of the *right to the city* was used to show that in a truly open and democratic society people have the right to rise up against a city driven by capitalist forces, and to transform it into a place where the basic needs and dignity of each member in society has a priority to the interests of the political and economic elites. My dissertation manifests the importance of people's ability to employ their imagination in surpassing the conventional mode of rationalizing urban space through capitalist relations by creating new alternatives and by inhabiting and using alternative spaces.

Drawing from Merton's theory of social deviation, I divided alternative spaces into several categories based on how they deviate from the established societal standards; I then created my own categorization of alternative spaces based on their purpose, where the main dividing line was between spaces that people use for the purpose of survival, and spaces that constitute a deliberate choice of spatial arrangement. I also designed a categorization of alternative spaces based on the rate of their deviance from the legal system of the dominant society and from the main driving force of the society represented by the system of capitalism accumulation. Spaces that are autonomous and illegal display the highest rate of deviance from the standard society, while the legal ones that are incorporated by the system of capital accumulation are blending with the mainstream. This type of categorization was later used for dividing the case studies researched in Prague.

In Part 4 of my dissertation I pointed out the way in which alternative spaces in Prague developed throughout the changing historical context of Czechoslovakia and Czechia, showing the changing characteristics of alternative spaces, and demonstrating that despite the democratization of our society there are still many oppressive practices aimed against non-dominant features in the society. While the formerly oppressed members of the Czech

underground are nowadays glorified for their dissenting activities which helped to overthrow the totalitarian regime, the opponents of the current social order are again subject to oppression, this time by a new totalitarian version of capitalism.

By placing alternative spaces in three different political-economic eras, on separate maps of Prague, I demonstrated the changing localization of these spaces in the city. Before 1989 most pursuers of alternative activities were meeting in the central part of the city. The transformation period after the revolution was anomalous - the concentration of alternative spaces in the downtown area expanded due to the sudden availability of various spaces and due to the short period of tolerance, enthusiasm and confusion in the society. After the turn of the millennium neoliberal market rule started to affect the localization of alternative spaces and condemned them to disinvested spaces momentarily unsuitable for capital accumulation, predominantly on the edge of the historical core. The tendency is to push them further away by means of urban development, or to destroy the essence of their activities through their gradual commercialization. The tendency is also to eliminate alternative spaces of resistance, which openly try to disrupt the societal norms and legal system that prioritize private ownership over the interests of the society. The map of the contemporary spaces also shows the number of the spaces of resistance which have already ceased to exist during the past decade.

The main content of the empirical part of my dissertation was focused on 14 case studies of select alternative spaces that functioned during the conduct of my research. I focused only on spaces which are used for cultural and political reasons, not for the purpose of survival. They are mainly used by young people focused on cultural production and grassroots activities. I showed the way each space deviates from the mainstream society; ranging from legal to illegal and from incorporated to autonomous. While spaces for alternative culture and experimentation all had a legal status, and differed mainly in terms of their approximation towards commerce, the spaces of resistance have been constantly shifting across the city, moving from illegality to legality, and in the end searching for semi-legal compromises. All spaces were described and evaluated in the light of the *right to the city* concept. I came to the conclusion that due to the dogmatic embracing of each regime throughout Czechoslovak and Czech history, the oppression of alternative spaces in Prague has lasted despite the changing political-economic context. I compared the alternative spatial practices of the resistant and creative users of alternative spaces, explaining why squatters refuse the market rule imposed upon space and the idea of unchallenged private ownership,

and why the students and members of artistic and creative communities need to rely on the loopholes in the current system in order to satisfy some of their specific needs and tastes.

By comparing the relationship between urban development and alternative spaces in Western cities I concluded that the economically exploitable potential of alternative spaces hasn't yet been fully discovered by the actors in urban development in Prague. Alternative spaces in Prague are occupying spaces in locations where gentrification had been initiated prior to their arrival, and they have the ability to attract people to unpopular parts of the city. Nonetheless, Czech developers have no intention of retaining the alternative spaces and use them to increase the attractiveness of the redeveloped areas. On the other hand, they exploit the users of alternative spaces as custodians and guards of the buildings which temporarily cannot be redeveloped. Like alternative spaces in Western cities, the alternative spaces in Prague are predetermined to cessation due to the continuing processes of redevelopment. From the political perspective, especially urban politics, I evaluated alternative spaces in relation to Prague's strategic documents; the Conception of Cultural Politics and the Strategic Plan of the capital city of Prague. As regards the adherence of the local authorities to the declared support for a wide range of non-profit and grassroots initiatives, and the official commitment to increasing the livability and inclusivity of the city, I identified a number of inefficiencies and gross demeanors. Local authorities do not adhere to the official strategies and often contravene them by deliberately destroying some of the city's most successful cultural and grassroots projects on the basis of their alleged deviation from mainstream society. As a result, I outlined several suggestions for improving the current policies in relation to the alternative spaces; it is important to ensure a better and more enforceable use of underused properties, particularly in central parts of the city. Such properties could create inclusive spaces with social functions. At the same time, the existing alternative spaces must be protected from the destruction and cessation. The legislative should ensure more substantial support of alternative spaces from the private sector, e.g. by introducing various incentives for companies that support the non-profit sector. Current system of public subsidizing needs to be more transparent and efficient, and less discriminating and inconsistent. More equal and efficient distribution of public resources could be ensured by creating an information database tracking how public resources are used to support culture. From the mainstream perspective it is also advisable for local authorities to embrace the image of Prague as a creative city for the purpose of extending and enriching the touristic offer through the creation of a liberal, progressive, creative and socially inclusive city, full of contemporary art, new cultural trends, and the spontaneous activities of various local

initiatives. In this way we can also get closer to some of the goals which people in Czechia hoped to achieve via the Velvet Revolution in 1989, and finally develop a true civil society which identifies with its own city and engages in public space and public life.

Literatura / references

- ATKINSON, R. (2000): The hidden costs of gentrification: Displacement in central London. *Journal of Housing and the Built Environment*, 15, n. 4, p. 307-326.
- ATTOH, K. A. (2011): What *kind* of right is the right to the city? *Progress in Human Geography*, 35, n. 5, p. 669-685.
- BADYINA, A., GOLUBCHIKOV, O. (2005): Gentrification in central Moscow: a market process or a deliberate policy? Money, power and people in housing regeneration in Ostozhenka. *Geografiska Annaler B*, 87, n. 2, p. 113–129.
- BANCROFT, A. (1999): ‘Gypsies To The Camps’: Exclusion and Marginalisation of Roma in the Czech Republic. *Sociological Research Online*, 4, n. 3, p. 1–18.
- BASU, A.R. (1988): *Urban Squatter Housing in Third World*. Mittal Publications, Delhi.
- BEY, H. (1991): *T. A. Z. The Temporary Autonomous Zone, Ontological Anarchy, Poetic Terrorism*. Autonomedia, New York.
- BRENNER, N., MARCUSE, P., MAYER, M. (2009): “Cities for people, not for profit.” *City*, 13, n. 2-3, p. 176–184.
- BROWN, A. (2010): The ‘Right to the City’: from Paris 1968 to Rio 2010. Accessed Nov-11-2011: http://www.n-aerus.net/web/sat/workshops/2010/pdf/PAPER_brown_a.pdf
- CAMERON, S., COAFFEE, J. (2005): Art, Gentrification and Regeneration: From Artist as Pioneer to Public Arts. *European Journal of Housing Policy*, 5, n. 1, p. 39–58.
- CASTELLS, M. (1977) [1972]: *The Urban Question. A Marxist Approach*. Edward Arnold, London.
- CASTELLS, M. (1978): *City, Class and Power*. MacMillan, London.
- CASTELLS, M. (1983): *The City and the Grassroots: A Cross-Cultural Theory of Urban Social Movements*. University of California Press, California.
- CHATTERTON, P. (2000): Will the real Creative City please stand up? *City*, 4, n.3, p. 390-397.
- CHATTERTON, P., HOLLANDS, R. (2003): *Urban nightscapes: youth cultures, pleasure spaces and corporate power*. Routledge, London.
- CHATTERTON, P., HODKINSON, S. (2006): ‘Why we need Autonomous Spaces in the fight against Capitalism’. In: Bryan, K., Chatterton, P., Cutler, A. (2006): *Do It Yourself: A Handbook for Changing our World*. Pluto Press, London.

- CLAY, P.L. (1979): *Neighborhood renewal: Middle class settlement and incumbent upgrading in American neighborhoods*. Lexington Books, Lexington, MA.
- CORR, A. (1999): *No Trespassing: Squatting, Rent Strikes and Land Struggles Worldwide*. South End Press, Cambridge.
- DAVIS, M. (2006): Planet of Slums. *New Perspectives Quarterly*. 23, n. 2, p. 6-11.
- DEBORD, G. (1955): Introduction to a Critique of Urban, *Les Lèvres Nues*, n. 6. Accessed Nov-13-2011: <http://library.nothingness.org/articles/SI/en/display/2>
- DEBORD, G. (1956): Theory of the Dérive. *Les Lèvres Nues* #9. Reprinted in *Internationale Situationniste* (1958), n. 2. Accessed Nov-14-2011: <http://www.cddc.vt.edu/sionline/si/theory.html>
- DEBORD, G. (1967): *The Society of Spectacle*. Hobgoblin Press, Canberra.
- DEEGAN, M.J. (2001): The Chicago School of Ethnography. In: Fine, G.A. (ed.) *A Second Chicago School?* University of Chicago Press, Chicago, p. 322-64.
- DEUTSCHE, R., RYAN, C.G. (1984): *The Fine Art of Gentrification*, The MIT Press, 31, p. 91-111.
- ENGELS, F. (1968 [1845]): *The Condition of the Working Class in England*. Stanford University Press, Stanford.
- ENGLAND, S.L., NAULT, D.M. ed. (2010): *Globalization and Human Rights in the Developing World*. Palgrave Macmillan
- FELDMAN, M. (2000): *Gentrification and social stratification in Tallinn: strategies for local governance*. Project Paper n. 86, SOCO, Institute für die Wissenschaften vom Menschen, Vienna.
- FLORIDA, R. (2002): *The Rise of the Creative Class: And how it's transforming work, leisure, community and everyday life*. Perseus Book Group, New York.
- FRANCK, K.A., STEVENS, Q. (2006): *Loose Space: Possibility and Diversity in Urban Life*. Taylor&Francis, Abingdon / New York.
- FUCHS, F. (2002): *Kytary a řev aneb Co bylo za zdí – Punk rock a hardcore v Československu před rokem 1989*, self-published (vlastní náklad).
- GIBSON, C., HOMAN, S. (2004): Urban Redevelopment, Live Music and Public Space: Cultural performance and the re-making of Marrickville. *International Journal of Cultural Policy*, 10, n. 1, p. 67-84.
- HACKWORTH, J., SMITH, N. (2001): The changing state of gentrification. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*, 92, n. 4, p. 464–477.

- HAMPL, M. (2005): Geografická organizace společnosti v České republice: transformační procesy a jejich obecný kontext. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha.
- HARTMAN, C. (1979): Comment on 'Neighbourhood revitalization and displacement: A review of the evidence'. *Journal of the American Planning Association*, 45, n. 4, p. 488-491.
- HARVEY, D. (1973): *Social Justice and the City*. Edward Arnold, London.
- HARVEY, D. (1982): *The Limits to Capital*. Blackwell, Oxford.
- HARVEY, D. (1989b): From Managerialism to Entrepreneurialism: The Transformation in Urban Governance in Late Capitalism. *Geografiska Annaler. Series B, Human Geography*, 71, n. 1, p. 3-17.
- HARVEY, D. (2000): *Spaces of Hope*. Edinburgh University Press, Edinburgh.
- HARVEY, D. (2001): *Spaces of Capital: Towards a Critical Geography*. Routledge, London.
- HARVEY, D. (2008): The Right to the City. 'New Left Review'. Accessed Nov-8-2011: http://abahlali.org/files/Harvery_right_to_the_city.pdf
- HAUBERT, J. (2010): *Hluboká orba*. Julius Zirkus, Praha.
- HAUSER, M. (2010): Depolitizace a soumrak liberální demokracie. In: Bělohradský, V. (et al.) *Kritika depolitizovaného rozumu*. Grimmus, Praha, p. 97-109.
- HERBERT, S. (2000): For ethnography. *Progress in Human Geography*, 24, n. 4, p. 550-568.
- HODKINSON, P. (2005): 'Insider Research in the Study of Youth Cultures'. *Journal of Youth Studies*, 8, n. 2, p. 131-149.
- HODKINSON, S., CHATTERTON, P. (2006): Autonomy in the city? Reflections on the social centres movement in the UK. *City*, 10, n. 3, p. 305-315.
- hooks, b. (1990): Marginality as a site of resistance In: Ferguson, R., Gever, M., Minh-ha, T.T. & West, C. eds. *Out There: Marginalization and Contemporary Cultures* (New York, New Museum of Contemporary Art)
- HORAK, M. (2007): *Governing the Post-communist City: Institutions and Democratic Development in Prague*. University of Toronto Press, Toronto.
- JACOB, J. (1997): *New Pioneers: The Back-to-the-Land Movement and the Search for a Sustainable Future*. Pennsylvania State University Press, Pennsylvania.
- KATZ, C. (1994): Playing the Field: Questions of Fieldwork in Geography. *The Professional Geographer*, 46, p. 67-72.
- KEARNS, K.C. (1979): Intraurban Squatting in London. *Annals of the Association of American Geographers*, 69, n. 4, p. 589-598.

- KIPFER, S. (2009): Preface. In: LEFEBVRE, H. (2009) [1968]: Dialectical Materialism. University of Minnesota Press edition, Minneapolis.
- KOLÁŘOVÁ, M. et al. (2011): Revolta stylem. Slon, Praha.
- KOTOUS, P. (2012): Presentation at Street For Art festival.
- LANDRY, C. (2000): The Creative City: A toolkit for urban innovators. Earthscan, London.
- LEES, L., SLATER, T., WYLY, E. et al. (2008): Gentrification. Routledge, New York
- LEFEBVRE, H. (2009) [1940]): Dialectical Materialism. University of Minnesota Press edition, Minneapolis.
- LEFEBVRE, H. (1991) [1947]: Critique of Everyday Life. Verso, London and New York.
- LEFEBVRE, H. (1996 [1967]): Writings on Cities. Wiley-Blackwell, Oxford.
- LEFEBVRE, H. (1970): La révolution urbaine, Collection "Idées". Gallimard, Paris.
- LEONTIDOU, L. (2010): Urban social movements in 'weak' civil societies: The right to the city and cosmopolitan activism in Southern Europe. Urban Studies, 47, n. 6, p. 1179-1203.
- LEY, D. (1996): The New Middle Class and the Remaking of the Central City. Oxford University Press, New York.
- LEY, D. (2003): Artists, Aestheticisation and the Field of Gentrification. Urban Studies, 40, n. 12, p. 2527-2544.
- LLOYD, P.C. (1979): Slums of hope? Shanty towns of the Third World. Manchester University Press, Manchester.
- LUPAČ, P., SLÁDEK, J. (2007): „Městská otázka a Informační věk v díle Manuela Castellse“. In: Šubr, J. (ed.): Soudobá sociologie I – Teoretické koncepce a jejich autoři. Karolinum, Praha, p. 178-211.
- MAFFESOLI, M. (1996): The Time of the Tribes. Sage Publications, London.
- MAFFESOLI, M. (2002): O nomádství. Prostor, Praha.
- MAKAGON, D. (2010): Bring on the Shock Troops: Artists and Gentrification in the Popular Press, Communication and Critical/Cultural Studies, 7, n.1, p. 26-52.
- MARCUSE, P. (1985): Gentrification, abandonment and displacement: connections, causes and policy responses in New York City. Journal of Urban and Contemporary Law, 28, p. 195-240.
- MARCUSE, P. (2009): From critical urban theory to the right to the city. City: Analysis of Urban Trends, Culture, Theory, Policy, Action, 13, n. 2, p. 185-197.

- MARX, K. (1992 [1867]) *Capital: Volume 1: A Critique of Political Economy*. Penguin, London.
- McCANN, E.J. (2002): *Space, Citizenship and the Right to the City: a brief overview*. *GeoJournal*, 58, n. 2-3, p. 77-79.
- MERRIFIELD, A. (2002): *Metromarxism: A Marxist Tale of the City*. Routledge, London and New York.
- MERTON, R.K. (1938): *Social Structure and Anomie*. *American Sociological Review*, 3, n. 5, p. 672-682.
- MERTOŮVÁ, R. (2002): *Dobročinný spolek Medáků ve Starých Střešovicích: Historie vzniku a proces přerodu squatu v kulturní a komunitní centrum*. Diploma thesis. Praha: FF UK.
- MIKKELSEN, F., KARPANTSCHOF, R. (2001): *Youth as a Political Movement: Development of the Squatters' and Autonomous Movement in Copenhagen*. *International Journal of Urban and Regional Research*, 25, n. 3, p. 593–608.
- MITCHELL, D. (2003): *The Right to the City*. Guilford Press, New York.
- MITCHELL, D., HEYNEN, N. (2009): *The geography of survival and the right to the city: Speculations on surveillance, legal innovation, and the criminalization of intervention*. *Urban Geography*, 30, n. 6, p. 611–630.
- MUDU, P. (2004), *Resisting and Challenging Neoliberalism: The Development of Italian Social Centers*. *Antipode*, 36, n. 5, p. 917–941.
- MUGGLETON, D. (2000): *Inside subculture: the postmodern meaning of style*. Berg, Oxford.
- PICKERILL, J., CHATTERTON, P. (2006): 'Notes towards autonomous geographies. Creation, resistance and self management as survival tactics'. *Progress in Human Geography*, 30, n. 6, p. 1-17.
- PIXOVÁ, M. (2007a): *Geografie subkultur: Punks a skinheads v Praze*. Diploma thesis. Praha: PFF UK.
- PIXOVÁ, M. (2007b): *Geography of subcultures: punks and non-racist skinheads in Prague*. *Acta Universitatis Carolinae*, n.1-2, p. 109–125.
- POLANYI, K. (1944): *The great transformation*. Rinehart, New York.
- POSPÍŠIL, F., BLAŽEK, P. (2010): *„Vraťte nám vlasy!“ První máničky, vlasatci a hippies v komunistickém Československu*. Academia, Praha.
- PRUDKÝ, L. et al. (2009): *Inventura hodnot*. Academia, Praha.

- PRUIJT, H. (2004): Squatters in the Creative City: Rejoinder to Justus Uitermark. *International Journal of Urban and Regional Research*, 28, n. 3, p. 699-705.
- PURCELL, M. (2002): Excavating Lefebvre: The right to the city and its urban politics of the inhabitant. *GeoJournal*, 58, n. 2-3, p. 99–108.
- PURCELL, M. (2003): Citizenship and the right to the global city: reimagining the capitalist world order. *International Journal of Urban and Regional Research*, 27, n. 3, p. 564–590.
- RANIS, P. (2006): Factories without Bosses: Argentina's Experience with Worker-Run Enterprises. *Labor: Studies in Working-Class History of the Americas*, 3, n. 1, p. 11-24.
- REIMANN, B. (1997): "The transition from people's property to private property: consequences of the restitution principle for urban development and urban renewal in East Berlin's inner-city residential areas". *Applied Geography*, 17, n. 4, p. 301-314.
- REYNOLDS, R. (2009): *On Guerrilla Gardening: A Handbook for Gardening without Boundaries*. Bloomsbury Publishing PLC, London.
- ROBINSON, W.I. (2004): Global Crisis and Latin America. *Bulletin of Latin American Research*, 23, n. 2, p. 135–153.
- RONEY, M. (2007): Bohemian Today, High-Rent Tomorrow. *Businessweek*. Accessed Dec-10-2011: http://www.businessweek.com/bwdaily/dnflash/content/feb2007/db20070226_149427.htm
- ROSZAK, T. (1969): *The Making of a Counter Culture: Reflections on the Technocratic Society and Its Youthful Opposition*. University of California Press.
- RUŽIČKA, V. (2006): *Squaty a jejich revoluční tendence*. Triton, Praha.
- SANDERCOCK, L. (1998): *Towards Cosmopolis: Planning for Multicultural Cities*. John Wiley, Chichester.
- SHAW, K. (2006): The Place of Alternative Culture and the Politics of its Protection in Berlin, Amsterdam and Melbourne. *Planning Theory and Practice*, 6, n. 2, p. 151-170.
- SMITH, N. (1979): Toward a theory of gentrification: a back to the city movement by capital, not people. *Journal of the American Planning Association*, 45, n. 4, p. 538–48.
- SMITH, N. (1984): *Uneven development: nature, capital and the production of space*. Blackwell, Oxford.
- SMITH, N., WILLIAMS, P. et al. (1986): *Gentrification of the City*, London: Unwin and Hyman
- SMITH, N. (1996): *The New Urban Frontier: Gentrification and the revanchist city*. Routledge, New York.

SMITH, N., DePHILIPPIS, J. (1999): The Reassertion of Economics: 1990s Gentrification in the Lower East Side. *International Journal of Urban and Regional Research*, 23, n. 4, p. 638–653.

SMITH, N. (2002): New Globalism, New Urbanism: Gentrification as Global Urban Strategy. *Antipode*, 34, n.3, p. 434-57.

SMOLÍK, J. (2010): *Subkultury mládeže*. Grada Publishing, Praha.

SOUZA, M.L. (2001): “The Brazilian way of conquering the ‘right to the city’: successes and obstacles in the long stride towards an ‘urban reform’”, *DISP*, 147, p. 25—31.

SOUZA, M.L. (2006): Together with the state, despite the state, against the state: social movements as ‘critical urban planning’ agents. *City*, 10, n. 3, p. 327-342.

SOUZA, M.L. (2009): Cities for people, not for profit – from a radical-libertarian and Latin American perspective. *City*, 13, n. 4, p. 483-492.

STÁREK, F.Č., KOSTER, F. (2010): *Baráky: Souostroví svobody*. Pulchra, Praha.

SÝKORA, L. (1994): Local Urban Restructuring as a Mirror of Globalisation Processes: Prague in the 1990s. *Urban Studies*, 31, n. 7, p. 1149-1166

SÝKORA, L. (2005): Gentrification in post-communist cities. In: Atkinson, R., Bridge, A. (eds.): *The New Urban Colonialism: Gentrification in a Global Kontext*. Routledge, London, p. 90–105.

SÝKORA, L. (2009): Post-Socialist Cities. In: Kitchin, R., Thrift, N, (eds.): *International Encyclopedia of Human Geography*, 8, Elsevier, Oxford, p. 387-395.

SÝKORA, L. ed. (2010): *Rezidenční segregace, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta a Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky*.

SÝKORA, L., BOUZAROVSKI, S. (2012): Multiple transformations: conceptualising postcommunist urban transition. *Urban Studies*, 49, n. 1, p. 43-60.

SÝKOROVÁ, I. (2007): Pražské brownfields: příležitost i hrozba pro rozvoj metropole. *Geografie 2007*, n. 3, p. 250-265.

St JOHN, G. (2009): *Technomad: Global Raving Countercultures*. Equinox Publishing, London.

TRIGONA, M. (2006): *Workers in Control: Venezuela’s Occupied Factories*. venezuelanalysis.com. Accessed Dec-2-2011: <http://venezuelanalysis.com/analysis/2055>

TULMETS, E., STRÍTECKÝ, V. (2008): *Etnografie*. In: Drulák, P. (ed.): *Jak zkoumat politiku*. Portál, Praha.

UITERMARK, J. (2004): The Co-optation of Squatters in Amsterdam and the Emergence of a Movement Meritocracy: A Critical Reply to Pruijt. *International Journal of Urban and Regional Research*, 28, n. 3, p. 687-698.

VAN Schyndel Kasper, D. (2008). "Redefining Community in the Ecovillage". *Human Ecology Review*, 15, n. 1, p. 12-24.

VANĚK, M. et al. (2002): *Ostrůvky svobody. Kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu*. Votobia, Praha.

WIMMER, L. (2006): *Freetekno*. Diploma thesis. Praha: FSV UK.

YOUNG, I. (1990): The ideal of community and the politics of difference. In: Nicholson, L. (ed.): *Feminism/Postmodernism*. Routledge, London.

ZUKIN, S. (1982): *Loft Living: Culture and Capital in Urban Change*. Johns Hopkins University Press, Baltimore.

ZUKIN, S. (1995): *The Cultures of Cities*. Blackwell, Oxford and Cambridge.

ZUKIN, S. (1998): Urban Lifestyles: Diversity and Standardisation in Spaces of Consumption. *Urban Studies*, 35, n. 5-6, p. 825-839.

ZUKIN, S. (2010): *Naked city: the death and life of authentic urban places*. Oxford University Press, Oxford.

Strategic documents of the capital city of Prague:

Strategic Plan of the capital city of Prague. Accessed Jun-26-2012:
www.urm.cz/uploads/assets/soubory/data/strategicky_plan/cz2008_web.pdf

Conception of Cultural Politics of the Capital City of Prague. Accessed Jun-29-2012:
www.proculture.cz/knihovna/downloadfile.php?id=584

Životopis / curriculum vitae

Dosažené vzdělání:

- 09/2008 -** postgraduální studium na Katedře sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova v Praze
- 09 – 12/2011** tříměsíční výzkumná a studijní návštěva na Graduate School of Geography, Clark University, Worcester, MA, USA
- 01/2011** obdržel titul RNDr. na základě uznání diplomové práce jako práce rigorózní a rigorózní zkoušky v oboru „sociální geografie a regionální rozvoj“
- 02 – 06/2004** semestr v rámci výměnného studijního programu Erasmus na Faculté des Sciences et Techniques de Saint Jérôme, Université d'Aix-Marseille III, Marseille, Francie
- 2001 - 2007** studium učitelství biologie a geografie pro střední školy zakončené magisterským titulem, Přírodovědecká fakulta, Karlova Univerzita v Praze

Grantové projekty a další odborná činnost:

- 2012** Překlad publikace: Horak, Martin. 2007. Governing the Post-Communist City: Institutions and Democratic Development in Prague. University of Toronto Press. Toronto.
Překlad byl financován s pomocí grantu od J. B. Smallman Research Fund (University of Western Ontario) a Faculty of Social Science Alumni Research Award (University of Western Ontario). Český překlad bude v roce 2012 vydán nakladatelstvím Grimmus.
- 2009** Zpracování projektu GA UK č. 45908: "Noční Praha: Vnímání a realita městského prostoru". Na základě poznatků vycházejících z výzkumu noční Prahy vznikly dvě publikace označené* v seznamu publikací.
- 2008 - 2012** Výzkumná a publikační činnost v rámci na subkultury zaměřeného grantového projektu "Sdílené hodnoty a normy chování jako zdroj posilování sociální koheze a překonávání negativních dopadů sociální diferenciacce v ČR" zpracovávaného na SOU AV ČR. Na základě výsledků byla vznikla kapitola Pixová, M. (2011): Český punk za oponou i před oponou. v knize Kolářová, M. ed. (2011) Revolta stylem: Hudební subkultury mládeže ČR. Slon, Praha.

Publikace / Selected publications

Články v recenzovaných časopisech / Articles in peer-reviewed journals

Pixová, M. (2011): Mapa odvrácené tváře Prahy a její využití ve výuce zeměpisu II. Geografické Rozhledy, 21, n. 3, p. 14–15.

Pixová, M. (2011): Mapa odvrácené tváře Prahy a její využití ve výuce zeměpisu I. Geografické Rozhledy, 21, n. 2, p. 16–17.

Pixová, M. (2011): Noční prostor očima geografie. Geografické rozhledy, 20, n. 4, p. 30–31.

Pixová, M. (2008): Geografie subkultur: Punks a skinheads v Praze. Geografické rozhledy, 18, n. 5, p. 30–31.

Pixová, M. (2007): Geography of subcultures: punks and non-racist skinheads in Prague. Acta Universitatis Carolinae Geographica, 42, n. 1-2, p. 109–125.

Kapitoly v knihách/Book chapters

Pixová, M. (2011): Český punk za oponou i před oponou. In: Kolářová, M. ed. Revolta stylem: Hudební subkultury mládeže ČR. Slon, Praha.